

DEMENCA VASKULARE DHE FAKTORËT PREDIKTIVË

DIANA NAÇO*

Summary

VASCULAR DEMENTIA AND PREDICTIVE FACTORS

Vascular dementia (VaD) is the second most common form of dementia. VaD can be regarded as a group of disorders consisting of cognitive impairment with significant impact on functioning, due to cerebral ischemia or hemorrhage. Criteria for VaD are defined by the National Institute of Neurological Disorder and Stroke - Association Internationale pour Recherche et l'Enseignement en Neuroscience (NINDS-AIREN), and the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-IV) criteria for diagnosing VaD. Approximately 10% of patients with first-ever stroke develop new dementia and at least 30% have dementia after recurrent stroke. It can sometimes be distinguished from AD by a more sudden onset and association with vascular risk factors. An important tool for evaluating patients with vascular dementia is the Hachinski Ischemic Scale (HIS). HIS is a simple tool used to differentiate the various types of dementia (primary degenerative, vascular or multi-infarct, mixed dementia).

Demenca vaskulare është klasifikuar shpesh si kortiko ose subkortikal demenca. Sëmundjet vaskulare prodhojnë dëmtime fokale ose difuze në tru dhe shkaktojnë rënie të njohjes. Sëmundjet cerebrovaskulare fokale shfaqin okluzione vaskulare trombotike ose embolike. Zona më e zakonshme e trurit e shoqëruar me rënie konjitive është substancë e bardhë e hemisferave cerebrale dhe bërthamat e thella gri, sidomos striatum dhe thalamus. Tre mekanizmat më të zakonshme të demencës vaskulare janë infarkte multiple kortikale, një infarkt i vetëm strategjik dhe sëmundja e vazave të vogla. Risku kardiovaskular dhe diabeti melitus është më evident në pacientët dement, gjithashtu dhe faktorët e tjerë të riskut si duhanpirja, HTA, stenoza karotide kanë një përqindje të lartë.

Demenca Vaskulare (VaD) është forma e dytë më e zakonshme e demencës pas demencës Alzheimer (AD) (1). Demenca vaskulare mund të përkufizohet si një grupim i çrregullimeve konjitive me një impakt

sinjifikant në funksion si rezultat i një aksidenti vaskular cerebral (AVC) ishemik, hipoperfuzion, ose hemorragjik (2).

Historia e demencës vaskulare fillon në vitin 1672 me demencën post apoplexy të përshkruar nga Thomas Willis. Historia moderne e demencës fillon në 1894 me kontributin e Otto Binswanger dhe Alois Alzheimer, të cilët ndanë demencën vaskulare nga demenca paralitike e shkaktuar nga neurosyphilizi. Në 1960n, neuropatologjia themelore dhe studimet klinike në shkollën New Castle në Angli promovuan demencën vaskulare moderne (3). Në 1974, Hachinski e bp. përdoren termin multiinfarkt demenca (4). Në 1985, Loeb përdori termin demencë vaskulare (5). Së fundmi në 1995, Bowler dhe Hachinski prezantuan një term të ri, vascular cognitive impairment (Dëmtime konjitive vaskulare) (6).

Kriteret për VaD janë përcaktuar nga NINDS-AIREN (National Institute of Neurological Disorder and Stroke - Association Internationale pour Recherche et l'Enseignement en Neuroscience), si dhe